

УДК 130.122:37.013:070

Філософське осмислення проблеми здоров'я особистості в інформаційно-освітньому просторі в контексті масмедійного впливу

PHILOSOPHICAL UNDERSTANDING OF THE PROBLEM OF PERSONAL HEALTH IN THE INFORMATION AND EDUCATIONAL SPACE IN THE CONTEXT OF MASS MEDIA INFLUENCE

ВЕЛИКОДНА Євгенія – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри управління інформаційно-освітніми проєктами, Комуніальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49006, Україна

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6350-5415>

РОМАНЕНКО Михайло – доктор філософських наук, професор, радник ректора, професор кафедри філософії, Комуніальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49006, Україна

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1495-6762>

DOI <https://doi.org/10.54891/2786-7005-2022-2-2>

VELYKODNA Yevheniia – Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Department of Management of Information and Educational Projects, Communal Institution of Higher Education "Dnipro Academy of Continuing Education" of Dnipropetrovsk Regional Council", 70, Volodymyr Antonovych Str., Dnipro, 49006, Ukraine

ROMANENKO Mykhailo – D.Sc. (Philosophy), Professor, Rector adviser, Professor of the Philosophy Department, Communal Institution of Higher Education "Dnipro Academy of Continuing Education" of Dnipropetrovsk Regional Council", 70, Volodymyr Antonovych Str., Dnipro, 49006, Ukraine

Анотація. У статті здійснено філософське осмислення проблеми здоров'я особистості в інформаційно-освітньому просторі в контексті масмедійного впливу. Визначено важливість розкриття методологічних засад застосування принципів філософії здоров'я у сучасних умовах. Розкрито взаємозв'язок проблеми здоров'я особистості в інформаційно-освітньому просторі та питань етики і моралі. Доведено, що з появою нових технологій та засобів комунікації людина стикається з викликами і загрозами, пов'язаними із негативним впливом цифрового середовища на її фізичне та психічне здоров'я. Проблеми розвитку освіти та забезпечення здоров'я особистості перетинаються на рівні загального процесу становлення людини у процесі розкриття її внутрішнього потенціалу. Доведено, що досягнення здоров'я неможливо без застосування в освітній практиці навичок самопізнання, самопостереження, самоконтролю. Розкрито значення валеології та валеософії у становленні нової галузі філософського знання – філософії здоров'я. Філософія здоров'я, реалізована в межах сучасного інформаційно-освітнього простору, пропонує шлях пізнання людини через категорію «здоров'я», яка розкриває людину як усвідомлену, відповідальну істоту, здатну до управління психоемоційним і фізичним станом. Виявлений цільний зв'язок між здоров'ям особистості, процесом інформатизації освіти та формуванням інформаційної культури суб'єктів освітньої діяльності. Доведено, що освітні аспекти дослідження здоров'я особистості пов'язані з формуванням її смисложиттєвих пріоритетів, введенням аксіологічного підходу до формування здоров'я на рівні освітніх практик. Розкрито значення медіаграмотності у розвитку інформаційно-медійної культури, здоров'язберігаючих технологій використання електронних медіа в освітньому просторі як базових для формування ціннісних пріоритетів діяльності особистості в інформаційно-освітньому просторі. Розкрито системний, цілісний, особистісно-зорієнтований, аксіологічний та культурологічний підходи до розуміння сутності здоров'я. Визначено необхідність формування особистості в єдності духовного, психічного й фізичного аспектів здоров'я.

Ключові слова: здоров'я, освітній простір, інформація, мас-медіа, особистість, інформаційне суспільство.

Summary. The article provides a philosophical understanding of the problem of personal health in the information and educational space in the context of mass media influence. The importance of disclosing the methodological foundations for applying the principles of health philosophy in modern conditions is determined. The interrelation of the problem of personal health in the information and educational space and issues of ethics and morality is revealed. It is proved that with the emergence of new technologies and means of communication, people face challenges and threats associated with the negative impact of the digital environment on their physical and mental health. The problems of education and personal health intersect at the level of the general process of human development in the process of unlocking one's inner potential. It is proved that achieving health is impossible without the use of self-knowledge, self-observation,

and self-control skills in educational practice. The importance of valeology and valeosophy in the formation of a new branch of philosophical knowledge - the philosophy of health - is revealed. The philosophy of health, realized within the modern information and educational space, offers a way of knowing a person through the category of "health", which reveals a person as a conscious, responsible being capable of managing psycho-emotional and physical state. The close connection between personal health, the process of informatization of education and the formation of information culture of educational subjects is revealed. It is proved that the educational aspects of the study of personal health are associated with the formation of its meaningful life priorities, the introduction of an axiological approach to the formation of health at the level of educational practices. The importance of media literacy in the development of information and media culture, health-saving technologies of using electronic media in the educational space as the basis for the formation of value priorities of the individual in the information and educational space is revealed. The systemic, holistic, personality-oriented, axiological and cultural approaches to understanding the essence of health are revealed. The necessity of personality formation in the unity of spiritual, mental and physical aspects of health is determined.

Key words: health, educational space, information, mass media, personality, information society.

Вступ. У сучасному суспільстві проблема здоров'я людини посідає чільне місце як у науково-теоретичному, так і у практичному відношеннях. Здоров'я людини можна вважати однією з найвищих соціальних та індивідуальних цінностей, оскільки саме від його наявності залежить як можливість самоактуалізації особистості, так і ресурси вирішення глобальних проблем сучасної цивілізації. В умовах посиленого впливу інформаційного середовища на здоров'я людини на перший план також виходять соціально-духовні аспекти здоров'я людини.

Проблема здоров'я людини складається із двох основних взаємозалежних і взаємодоповнюючих аспектів: перше, це збереження здоров'я і його вдосконалення, тобто розвиток характеристик людини, що забезпечують їй високий динамізм адаптивних можливостей у взаємодії з постійно мінливим середовищем. В епоху тотальної інформаційної революції кожний з аспектів набуває нових рис, обумовлених специфікою факторів, що на них впливають. Загальним для обох аспектів є насамперед вихід усієї проблеми здоров'я на рівень глобальних, що ставить вирішення багатьох питань забезпечення здоров'я людини у залежність від усього комплексу глобальних проблем постіндустріального суспільства. Сюди слід віднести і появу нових факторів, пов'язаних зі становленням інформаційного суспільства і відповідно новими соціокультурними характеристиками середовища проживання людини, новими характеристиками виробничої діяльності й новими рисами способу життя.

Виникає потреба у філософському осмисленні й розумінні проблеми впливу сучасних мас-медіа на людину з врахуванням того, що кожна особистість – це частина загального інформаційно-соціального простору, і у той же час вона має свої внутрішні «соціальні» закономірності, свій простір існування, зі своїми умовами «культурного» внутрішнього буття. Становлення соціальності людини відбувається у тісному взаємозв'язку її внутрішнього та зовнішнього стану під впливом мас-медіа та інформаційно-освітнього чинника.

Аналіз останніх досліджень. Останніми десятиліттями філософські питання здоров'я людини набули нового осмислення як міждисциплінарної проблеми, що аналізується у межах різних галузей знань та

з використанням різних методологій. На філософському рівні феномен здоров'я людини розглядається в публікаціях Є. Кудрявцева, Ю. Лисицина, Л. Сущенко; медико-біологічний рівень відображено у працях М. Амосова, Г. Апанасенка, В. Войтенко, З. Шкиряк-Нижник; соціально-освітній аспект представлено в роботах В. Петленко, Г. Царегородцева, Д. Изуткіна, Л. Мартоса та інших авторів.

Вивчення проблеми здоров'я на методологічному, теоретичному й практичному рівнях загалом та у зв'язку з особливостями соціокультурного середовища зокрема висвітлені у вітчизняних і зарубіжних працях філософів і культурологів: В. Казначеева, В. Климової, В. Скуміна; психологів: В. Леві, А. Маслоу та ін.; педагогів: С. Васильєва, С. Волкової, Г. Долинського, О. Дубогай, Л. Жаліло, С. Кириленко, В. Оржеховської, Л. Татарнікової, Г. Шевченко та ін. В останні десятиліття значно зросла кількість вітчизняних філософських робіт, у яких з різних позицій і в різних аспектах відображається феноменологія здоров'я (Д. Азаматов, О. Баксанский, Н. Башкова, Т. Бусигіна, О. Васильєва, Є. Демиденко, Д. Дубровський, Н. Козакова, З. Кулієв, В. Куликов, В. Купріянов, Т. Любимова, В. Нілов, В. Розін, С. Туровська, О. Урсова, В. Чижова, Г. Югай).

Найбільш значущими для нашого дослідження є праці, у яких розглянуто аспекти здоров'я особистості у соціокультурному контексті, зокрема, досліджуються окремі аспекти здоров'я як соціальної цінності, ціннісні орієнтації особистості й суспільства у сфері здоров'я, динаміка цінностей здоров'я в умовах формування інформаційного суспільства. Ці проблеми досліджують В. Барулін, Ф. Блюхер, Є. Демиденко, В. Дімов, В. Жирнов, В. Паутов, П. Петрій, І. Силуянова, П. Тищенко, В. Федотова.

Сьогодні існує велика кількість досліджень проблеми негативного впливу при використанні комп'ютерних технологій в освітній діяльності. Зокрема, детальний емпіричний аналіз проблеми представлений у роботах Д. Броуді, Є. Гельтищева, Г. Демірчоглян, М. Жалдак та ін. Системний аналіз впливу на здоров'я людини процесу упровадження інформаційних технологій у освітню діяльність здійснено у дослідженнях таких акторів як В. Васильєв, Ю. Воронов, Б. Гершунський, Л. Карпенко, Н. Касьянова, Є. Машбіць та ін.

З погляду філософсько-освітнього дослідження проблеми здоров'я цікавими є наукові розвідки особистісного виміру здоров'я у контексті саморозвитку людини. Зокрема, здоров'я як філософську, соціально-психологічну й гуманітарну проблему самоорганізації людини досліджують такі автори, як Д. Дубровський, В. Жирнов, Р. Карпінська, І. Лісєєв, С. Нікольський, В. Розін, Б. Юдін. Низка фахівців розглядає розвиток здорової особистості у межах загальнотеоретичних проблем виховання міждисциплінарного характеру на перетині філософії, психології, педагогіки (В. Андрущенко, Г. Батишев, І. Бех, О. Бодалев, І. Ісаєв, В. Караковський, В. Кремень). Одночасно потребує додаткового розгляду питання значення мас-медіа у формуванні інформаційно-освітнього простору, створення методологічних засад застосування принципів філософії здоров'я у сучасних умовах.

Мета статті – здійснити філософське осмислення проблеми здоров'я особистості в інформаційно-освітньому просторі в контексті масмедійного впливу.

Виклад основного матеріалу. Основою проблеми розгляду здоров'я людини в інформаційному суспільстві є те, що виник певний розрив між зовнішнім соціальним і внутрішнім особистим для людини у контексті її здоров'я. Це проявляється у тому, що зовнішній соціальний простір в умовах безконтрольного розвитку електронних мас-медіа сприяє руйнуванню людини зсередини. Мова йде передусім про вплив на особистість сучасних медіа, який часто носить негативний характер і створює системні проблеми для здоров'я особистості на всіх рівнях – від фізіологічного до духовного, приводячи до багатьох захворювань.

Проблема здоров'я особистості у сучасному інформаційному просторі щільно пов'язана з освітою. Важливість проблеми для системи освіти зумовлена необхідністю підготовки особистості до самостійного збереження власного здоров'я під впливом інтенсивної дії соціокультурних чинників інформаційного суспільства, що посилюють антропогенне навантаження, погіршують психофізичне здоров'я, створюють передумови виникнення шкідливих звичок. Однією з ключових передумов і складових формування та поліпшення здоров'я є система освіти, що функціонує в суспільстві. Чим вищий освітній і загальнокультурний рівень людини та її соціального середовища, тим кращі показники здоров'я. У зв'язку з цим проблема здоров'я посідає важливе місце в педагогічній спадщині видатних учених-практиків минулого з найдавніших часів до наших днів (Я. Коменський, Дж. Локк, Г. Сковорода, К. Ушинський, П. Лєсгафт, А. Макаренко, В. Сухомлинський та ін.), які багато уваги приділяли здоров'ю своїх вихованців, прищепленню їм гігієнічних навичок тощо. Адже покращення індивідуального й громадського здоров'я неможливе без знання того, чому і як це необхідно робити.

Освіту в цьому контексті варто розуміти не лише у вузькому предметному контексті (валеологія, культура здоров'я), а ширше - як освіту в цілому, що має здоров'язберігаючу та здоров'язрозвивальну спрямованість. Це забезпечує можливість формування в людей системного уявлення про здоров'я загалом, складові

та механізми його забезпечення, збереження та зміцнення. Освіту при цьому слід розглядати комплексно: і як мережу потоків отримання, переробки та передачі інформації, і як школу здорового способу життя, тобто навчання його методам, прийомам та навичкам, і як складний виховний процес, спрямований на визнання пріоритету цінностей індивідуального й громадського здоров'я.

У більш загальному сенсі проблеми розвитку освіти та забезпечення здоров'я особистості перетинаються на рівні загальних питань розвитку людини та розкриття її потенціалу. Освітня сфера функціонально у суспільстві забезпечує соціалізацію та розвиток людини, спираючись на всі компоненти її здоров'я – від психо-фізіологічного, який загалом дає основи участі людини у освітньому процесі, до духовного, який визначає сенсожиттєві орієнтири людини у процесі засвоєння всіх компонентів освітнього процесу. Відтак аналіз проблеми здоров'я в освітньому контексті носить загальнофілософський характер і пов'язаний з основами буття та діяльності людини.

Гострота проблеми актуалізується процесами поглиблення ескапізму серед сучасної молоді, поширення суїцидів, наркоманії, зневажливого ставлення до свого здоров'я, неготовності, а часом і небажання нести особисту відповідальність за рівень свого здоров'я. Як у суспільній свідомості, так і на рівні особистості настав час змінити градацію духовних пріоритетів у межах типу мислення, який можна охарактеризувати як аксіологічний, етичний та екологічний. Така парадигма здоров'я концептуально визначена академіком М. Амосовим у принципі: «Щоб стати здоровим, потрібні власні зусилля, постійні і значні. Замінити їх нічим не можна» [1, с. 7]. І дійсно, сучасні дослідження показують, що здоров'я залежить від наступних факторів: охорони здоров'я – 10%, спадковості – 20%, екологічної обстановки – 20%, здорового способу життя, безпосередньо пов'язаного з особистими сенсожиттєвими пріоритетами – 50% [4, с. 45].

Враховуючи, що освітні аспекти дослідження здоров'я особистості пов'язані передусім з формуванням її духовного світу, загалом смисложиттєвих пріоритетів, важливим є обґрунтування аксіологічного підходу до формування здоров'я. Також ґрунтовним для розуміння природи та напрямів становлення здорової особистості є соціальний контекст, оскільки саме соціокультурне середовище визначає об'єктивні можливості до здорового способу життя та вибору відповідних цінностей. Слід зазначити, що проблематика здоров'я посідає дуже важливе місце у системі особистісно зорієнтованого підходу до розвитку людини, оскільки саме здоров'я є інтегруючою цінністю, яка поєднує різні напрямки виховної діяльності. Відтак проблематика здоров'я знаходиться у полі зору розвиваючої парадигми освіти XXI ст. (І. Бех, С. Подмазін, В. Сериков, І. Якиманська та ін.).

Проблематика здоров'я особистості все частіше розглядається не просто у певному соціальному контексті, а безпосередньо у зв'язку з процесом формування інформаційного суспільства та інформаційного простору, який набуває інформаційно-освітнього

характеру. Чи не основною особливістю розвитку сучасного суспільства є радикальні інформаційно-технологічні інновації у всіх сферах соціального життя. Прискорення інформаційної стадії розвитку цивілізації на основі використання комп'ютерних технологій та електронних медіа є головною ознакою суспільства XXI століття. Наслідками цього прискореного процесу стає все більш негативний вплив масової комп'ютеризації та загалом інформаційного простору на стан здоров'я людини. Соціологічні дослідження показують, що це стосується передусім сфери освітньої діяльності. Студентська молодь дуже часто нехтує правилами безпечної взаємодії з комп'ютерами та проводить велику кількість часу біля монітора, виконуючи ту чи іншу роботу, у тому числі в мережі Інтернет. Під час роботи на комп'ютері у людини погіршується зір, відбувається порушення роботи скелетно-м'язової, центральної нервової, а також серцево-судинної систем організму тощо. Величезні проблеми створюються також і для психічного та духовного здоров'я у контексті фундаментальних змін способів комунікації та формування ціннісних орієнтирів.

Саме інформаційно-освітній простір має стати центром уваги дослідження здоров'я особистості у зв'язку з тим, що сьогодні вся освітня діяльність пов'язана з використанням інформаційних технологій, розвитком інформаційної компетентності та медіаграмотності не тільки освітян, але й пересічних громадян. Вимогою часу до молодої людини XXI століття є володіння інформаційними технологіями для освіти та самоосвіти. Але при цьому механізми захисту власного здоров'я у процесі перебування в інформаційно-освітньому просторі практично не дотримуються правил інформаційної гігієни та захисту, переважна більшість суб'єктів цього простору навіть недостатньо усвідомлює важливість його впливу на духовний, психічний та фізичний аспекти індивідуального здоров'я.

Велике значення має питання взаємозв'язку між здоров'ям особистості, процесом інформатизації освіти та формуванням інформаційної культури суб'єктів освітньої діяльності. У центрі уваги багатьох наукових розвідок стоять проблеми розвитку медіаграмотності, формування інформаційно-медійної культури, здоров'язберігаючих технологій використання електронних медіа в освітньому просторі, а також більш загальна проблема взаємозв'язку процесу формування ціннісних пріоритетів особистості та становлення інформаційно-освітнього простору [5, с. 350]. З розвитком соціальних мереж, інтернету та мобільних технологій люди отримали безпрецедентний доступ до інформації про здоров'я. Однак відкритим є питання поширення неправдивої інформації про здоров'я, формування освітньої стратегії попередження негативного впливу на психічне здоров'я соціальних мереж, зокрема, кібербулінгу.

Дослідження питань філософського підґрунтя формування культури здоров'я в умовах комп'ютеризації освіти тільки набувають розповсюдження, а основні досягнення визначаються постановкою та артикуляцією проблем освітньо-практичного характеру. Маються на увазі передусім такі невідповідності

як розвиток інформаційного освітнього простору з ризиками для здоров'я людини та відсутністю сформованої культури забезпечення власного здоров'я у його суб'єктів; наявність потенційних можливостей здоров'язбереження при використанні комп'ютерних технологій навчання та відсутністю цілісної системи їх дослідження та упровадження, зокрема, і на теоретико-методологічному рівні; інтенсифікацією діяльності суб'єктів освіти у межах інформаційного простору та відсутністю у них мотивації до розуміння здоров'я як цінності і ризиків здоров'ю в освітній діяльності. Основним завданням слід вважати узагальнення теоретичних та емпіричних даних для визначення особливостей діяльності суб'єктів освітнього простору в умовах його інформаційно-медійної трансформації та формування інформаційної культури, необхідної для забезпечення їх здоров'я при використанні комп'ютерних технологій навчання.

У цьому сенсі найбільше значення мають спроби визначити сутність культури здоров'я суб'єктів інформаційно-освітнього простору передусім у контексті формування інформаційної культури освітньої діяльності. Також перспективними є дослідження філософських, культурологічних, психологічних, медичних, педагогічних та валеологічних аспектів процесу формування культури здоров'я суб'єктів освітнього простору в процесі його комп'ютеризації. Є потреба в обґрунтуванні критеріїв, показників та рівнів формування культури здоров'я суб'єктів освітньої діяльності в умовах її комп'ютеризації та розробляються теоретико-методологічні основи формування у них здоров'язберігаючих компетенцій на основі інформаційної культури [5, с. 124].

У межах філософсько-освітнього дослідження проблеми здоров'я особистості у сучасному інформаційному суспільстві важливим напрямом наукових розвідок є аналіз процесу формування культури здоров'я. Адже саме тут роль освітньої діяльності у забезпеченні здоров'я людини та суспільства є найбільш значущою, оскільки мотивація до підтримки власного здоров'я формується у процесі становлення особистісної культури здоров'я. Доречним є обґрунтування теоретико-методологічних засад визначення здоров'я як соціокультурного феномену, що відіграє інтегративну роль при характеристиці процесу розвитку та самоактуалізації особистості. В концепціях різних авторів при цьому домінують системний, цілісний, особистісно орієнтований, аксіологічний та культурологічний підходи до розуміння сутності здоров'я, формування особистості в єдності духовного, психічного й фізичного аспектів здоров'я, розкриття процесу формування та збереження культури здоров'я особистості. Поняття «здоров'я» в освітньому просторі слід розглядати як цілісний, системний феномен, що характеризує внутрішню сутність життя, її якісний стан у конкретної особистості й виражає рівень духовного, психічного, фізичного та соціального благополуччя індивідуума.

Культура здоров'я у змістовному аспекті визначається на основі компетентнісного підходу, тобто формування знань, умінь, навичок та мотивації до

забезпечення власного здоров'я у межах інформаційно-освітнього простору. Змістовний блок включає філософсько-культурологічні знання про культуру здоров'я особистості студентів та вплив на духовний, психічний і фізичний аспекти здоров'я під час освітньої діяльності з використанням комп'ютерно-інформаційних технологій; мотиваційний блок відображає формування у суб'єктів освітньої діяльності системи цінностей та життєвих пріоритетів, що забезпечують здоров'язберігаючий спосіб діяльності в інформаційному освітньому просторі; практичний блок включає володіння оздоровчими технологіями, спрямованими на забезпечення здоров'я суб'єктів освітньої діяльності під час використання комп'ютерів на електронних мережах у всіх аспектах індивідуального здоров'я: духовному, психічному та фізичному.

До критеріїв достатнього рівня культурно-оздоровчої компетенції суб'єктів інформаційно-освітнього простору відносяться показники усіх аспектів індивідуального здоров'я. Духовний аспект здоров'я виражається у прагненні до самопізнання, орієнтації на духовні аспекти освітньої діяльності та комунікації в інформаційному просторі. Психічний аспект здоров'я характеризується мотивацією до обмеження негативного впливу інформаційного середовища на особистість на основі уміння аналізувати медіа-тексти, використовувати оздоровчі технології у межах загальної мети самооздоровлення, оптимально організувати інформаційно-інтелектуальну діяльність в інформаційному просторі [2, с. 130]. Фізичний аспект здоров'я стосується передусім оптимальної з погляду забезпечення здоров'я особистості інтеграції діяльності в інформаційному освітньому просторі у її спосіб життя з належним дотриманням гігієнічних та фізкультурно-оздоровчих норм.

Одним із суттєвих аспектів дослідження проблеми здоров'я є формування теоретико-методологічних засад валеології та валеософії у межах більш загального напрямку становлення нової галузі філософського знання – філософії здоров'я. Філософія здоров'я – це галузь знань, яка досліджує природу здоров'я, значення здоров'я та способи, якими окремі люди та суспільства можуть сприяти зміцненню та підтримці здоров'я. Раніше проблема здоров'я підростаючого покоління традиційно здебільшого пов'язувалася з ефективністю системи фізичного виховання. Однак у кінці ХХ століття виділився новий підхід до розуміння джерел та чинників проблеми здоров'я людини, що знайшов своє висвітлення в теорії та практиці валеологічного виховання. У сучасних умовах валеологія як наука про здоров'я людини та валеологічне виховання більшою мірою знаходить своє відображення в системі освіти. Валеологічне розуміння здоров'я і багатоаспектність цієї проблеми – взаємопов'язані та взаємозалежні поняття. Вектори наук, що беруть участь у розв'язанні завдань формування, підтримання і стимуляції здоров'я, співнаправлені. Інформаційне поле знань про здоров'я не може бути повним без урахування досягнень цих наук, які проголошують систему поглядів, уявлень, норм та оцінок, що регулюють

поведінку людей з позиції збереження природи, життя і цивілізації на Землі. Філософія валеології наголошує на важливості проактивних практик самопомогі для зміцнення та підтримки здоров'я, підкреслює важливість здорового харчування, фізичних вправ, управління стресом та інших факторів способу життя для досягнення оптимального здоров'я і благополуччя. Нова наука про людину, не обмежуючись рамками традиційних наукових парадигм, має можливість досліджувати еволюцію такого феномену як свідомість у межах самостворюючої концепції здоров'я, в якій досягнення здоров'я неможливо без самопізнання, самопостереження, самоконтролю (а, відповідно, без еволюції свідомості людини і розвитку її рефлексуючого початку). Саме ці обставини закріплюють за валеологією статус сучасної наукової дисципліни з яскраво вираженою філософсько-антропологічною і соціокультурною спрямованістю.

Важливе значення також має екзистенційно-холістичний напрямок філософії здоров'я. Цей підхід до філософії здоров'я підкреслює взаємозв'язок розуму, тіла і духу і розглядає здоров'я як стан рівноваги і гармонії між цими різними аспектами людського досвіду. Холістично-екзистенціальний вимір здоров'я включає «розуміння бінарності категорій «хвороба» – «здоров'я» у взаємопов'язаності організму і середовища» [3, с. 85]. Холістична філософія здоров'я підкреслює важливість лікування всієї людини, а не лише симптомів хвороби чи недуги.

Висновки. Отже, можна зробити висновки, що проблема здоров'я особистості в інформаційно-освітньому просторі відноситься до філософських питань етики та моралі. Вона стає все більш актуальною в сучасному світі, оскільки з появою нових технологій та засобів комунікації людина стикається з новими викликами і загрозами, що впливають на її фізичне та психічне здоров'я. Основою проблеми розгляду здоров'я людини в інформаційному суспільстві є те, що зовнішній соціальний простір в умовах безконтрольного розвитку електронних масмедіа сприяє руйнуванню людини. Вплив медіа створює системні проблеми для здоров'я особистості на всіх рівнях. Проблеми розвитку освіти та забезпечення здоров'я особистості перетинаються на рівні загального процесу становлення людини у процесі розкриття її внутрішнього потенціалу. Досягнення здоров'я неможливо без застосування в освітній практиці навичок самопізнання, самопостереження, самоконтролю. Враховуючи щільний зв'язок між здоров'ям особистості, процесом інформатизації освіти та формуванням інформаційної культури суб'єктів освітньої діяльності особливого значення набувають практики застосування навичок медіаграмотності та здоров'язберігаючих технологій. Філософія здоров'я, реалізована в межах сучасного інформаційно-освітнього простору, пропонує шлях пізнання людини через категорію «здоров'я», яка, будучи ціннісно навантаженою, подає людину як усвідомлену, відповідальну істоту, здатну до управління психоемоційним і фізичним станом.

Список використаних джерел

1. Амосов М. М. Здоров'я. Київ: ТОВ «ДСГ Лтд», 2005. 119 с.
2. Бурлакова І. Здоров'я як психосоціальна проблема. *Психологія і суспільство*. 2007. № 4. С. 128–131.
3. Висоцька О. Є., Романенко М. І. Холістично-екзистенційний вимір людського буття у співвідношенні категорій «здоров'я» – «хвороба». *Науковий журнал «Наукове пізнання: методологія та технологія»*. 2021. № 1 (47). С. 84–91.
4. Гриценко В., Белов В., Котова А., Пустовойт О. Здоров'я людини як багатоаспектна проблема. *Вісник НАН України*. 2006. № 6. С. 43–52.
5. Baran S. J. *Introduction to Mass Communication*. Boston; New York: McGraw Hill, 2002. 535 p.

References

1. Amosov, M. M. (2005). *Zdorovia* [Health]. Kyiv: TOV "DSH Ltd" [in Ukrainian].
2. Burlakova, I. (2007). *Zdorovia yak psykhosotsialna problema*. *Psykhologhiia i suspilstvo* [Health as a psychosocial problem. *Psychology and society*]. № 4. S. 128–131 [in Ukrainian].
3. Vysotska, O. E., Romanenko, M. I. (2021). *Kholistychno-ekzystentsiinyi vymir liudskoho buttia u spivvidnoshenni katehorii "zdrovia" – "khvoroba"*. *Naukovyi zhurnal "Naukove piznannia: metodolohiia ta tekhnolohiia"* [The holistic and existential dimension of human existence in the correlation of the categories "health" – "disease". *Scientific journal "Scientific cognition: methodology and technology"*]. № 1 (47). S. 84–91 [in Ukrainian].
4. Hrytsenko, V., Belov, V., Kotova, A., Pustovoit, O. (2006). *Zdorovia liudyny yak bahatoaspektna problema*. *Visnyk NAN Ukrainy* [Human health as a multidimensional problem. *Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*]. № 6. S. 43–52 [in Ukrainian].
5. Baran, S. J. (2002). *Introduction to Mass Communication*. Boston; New York: McGraw Hill.